Steg 2 · Parhäfte

En kväll på Kungsholmen

Söndagen den 20 april 1902 demonstrerade tusentals människor i Stockholm för rösträtt. Kvällen efter samlades folk igen på Kungsholmen. Där grep polisen Anna Maria Engström, 32 år.

I par
15 min

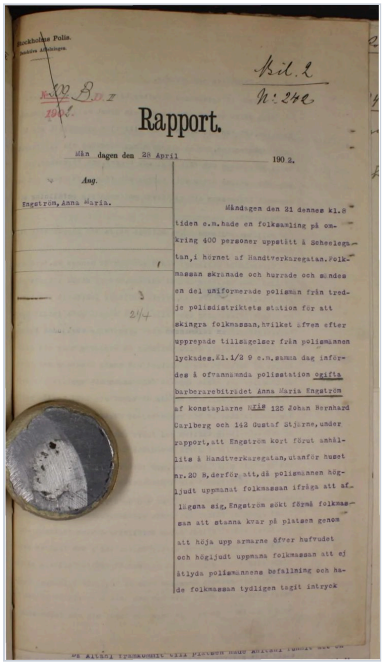
Er uppgift

Vad gjorde Anna Maria Engström?

1. **Läs** polisrapporten. **Svara** på fråga 1.
2. **Läs** vittnena på nästa sida. **Svara** på fråga 2.
3. **Jämför** polisen och arbetarna. **Svara** på fråga 3.
4. **Gissa** vad rätten beslutade. **Ringa in** i fråga 4. Läraren visar sedan hur det gick.

Källa 1 Polisrapporten om Anna Maria Engström

21 april 1902 · Polisen i Stockholm

Rapport.

Kl. 2
N:r 240

Måndagen den 21 dennes kl. 8 tiden e.m. hade en folksamling på omkring 400 personer uppstått å Scheelegatan, i hörnet af Handtverkaregatan. Folkmassan skränade och hurrade och sändes en del uniformerade polismän från tredje polisdistriktets station för att skingra folkmassan, hvilket äfven efter upprepade tillsägelser från polismännen lyckades.

Kl. 1/2 9 e.m. samma dag infördes å ofvannämnda polisstation ogifta barberarebiträdet Anna Maria Engström af konstaplarne N:ris 125 Johan Bernhard Carlberg och 142 Gustaf Stjärne, under rapport, att Engström kort förut anhållits å Handtverkaregatan, utanför huset nr. 20 B, derför att, då polismännen högljudt uppmanat folkmassan ifråga att aflägsna sig, Engström sökt förmå folkmassan att stanna kvar på platsen genom att höja upp armarne öfver hufvudet och högljudt uppmana folkmassan att ej åtlyda polismännens befallning och hade folkmassan tydligen tagit intryck

Utdrag ur rapportens två första sidor. Stavningen är originalets.

Måndagen den 21 dennes kl. 8 tiden e.m. hade en folksamling på omkring 400 personer uppstått å Scheelegatan, i hörnet af Handtverkaregatan. Folkmassan skränade och hurrade och sändes en del uniformerade polismän från tredje polisdistriktets station för att skingra folkmassan, hvilket äfven efter upprepade tillsägelser från polismännen lyckades.

Kl. 1/2 9 e.m. samma dag infördes å ofvannämnda polisstation ogifta barberarebiträdet Anna Maria Engström af konstaplarne N:ris 125 Johan Bernhard Carlberg och 142 Gustaf Stjärne, under rapport, att Engström kort förut anhållits å Handtverkaregatan, utanför huset nr. 20 B, derför att, då polismännen högljudt uppmanat folkmassan ifråga att aflägsna sig, Engström sökt förmå folkmassan att stanna kvar på platsen genom att höja upp armarne öfver hufvudet och högljudt uppmana folkmassan att ej åtlyda polismännens befallning och hade folkmassan tydligen tagit intryck af detta Engströms uppträdande.

Engström öfverlemnades derefter till detektivstationen.

Hörd derstädes af öfverkonstapeln Ernst Källander erkände Engström, att hon vid ofvannämnda tillfälle uppehållit sig å Handtverkaregatan, der en större mängd personer vid tillfället varit församlade och fört högljudt oväsen, men förnekade, att hon höjt armarne öfver sitt hufvud och förnekade äfven att hon uppmanat folkmassan att ej åtlyda polismännens befallning att lemna platsen.

Ord

dennes denna månad **e.m.** eftermiddagen, här på kvällen **skränade** skrek och väsnades **anhållits** gripits **åtlyda** lyda **befallning** order **förnekade** sa att det inte var sant

1 Vad anklagar polisen Engström för? Vad säger hon själv?

Polisen säger att hon ... men hon ...

Fri att använda, dela och anpassa i undervisning. CC BY-NC-SA 4.0.

Källa 2 Vittnena i rättegången

Maj till augusti 1902

Här är utdrag ur domstolens protokoll, renskrivna av Stadsarkivet: vad en polis och två arbetare berättade när de vittnade. Arbetarna kallades av Engströms försvar. De två poliser som grep henne fick inte vittna, eftersom det fanns andra vittnen.

Utdrag ur Stadsarkivets renskrift av domstolsprotokollet. [...] betyder att text är utelämnad.

Polisen Knut Ferdinand Althal

På polismännens uppmaningar till massan att skingra sig, hade Anna Maria Engström med hög röst svarat: ”Här har jag rättighet att stå så länge jag vill”; hvilka ord vittnet väl hört, då vittnet stått på endast ett par stegs afstånd från Anna Maria Engström.

Järnarbetaren Carl Johan Edman

[Engström hade] efter att hafva fått syn på vittnet derefter en stund samtalat om demonstrationen dagen förut, hade Anna Maria Engström yttrat med rätt hög röst: ”Lefve den allmänna rösträtten och qvinnans medborgarrätt”.

Edman, på frågor från försvaret

att Anna Maria Engström, enligt hvad vittnet kunnat se, ej varit orsaken till folksamlingen; att vittnet ej hört att någon af polismännen högljudt uppmanat folkmassan att skingra sig, utan endast sett polismännen gå fram och tillbaka bland folket; [...] att dessa ord icke yttrats högre än att de antagligen hörts endast af de närmast kringstående; [...] att Anna Maria Engström hade för vana att tala rätt högt och att dervid gestikulera med armarna; att folkmassan ej visat trots mot polismyndigheten.

Järnarbetaren Carl August Kristoffersson

att dessa ord, som hon beledsagat med en gest med armarna, ej fällts med högre röst, än att vittnet, som stått alldeles bredvid, knappast kunnat uppfatta desamma.

Ord

vittnet den som vittnar, alltså den som berättar **medborgarrätt** rätten att vara med och bestämma i samhället **trots** vägran att lyda **gestikulera** röra armarna och händerna när man pratar **beledsagat** följt upp

2 Vad berättar arbetarna Edman och Kristoffersson? Hur skiljer det sig från polisens bild?

Arbetarna säger att ...

3 Varför kan polisen och arbetarna beskriva samma kväll så olika?

De beskriver det olika eftersom ...

4 Vad tror ni att rätten beslutade? Ringa in.

Dömd för upplopp | Inte dömd för upplopp, men böter | Frikänd helt

 Fri att använda, dela och anpassa i undervisning. CC BY-NC-SA 4.0.

Steg 3 · Parhäfte

Argumenten mot

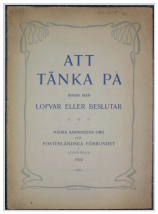

I par
18 min

1902 gällde striden rösträtt för fler män, 1912 och 1913 för kvinnor.
Tre källor från dem som var emot.

Källa 3 Att tänka på innan man lofvar eller beslutar

1902 · Fosterländska förbundet i Stockholm

År 1902 fick män rösta till riksdagens andra kammare om de tjänade mer än 800 kronor om året. Skriften menar att det räcker och att den som inte betalar skatt inte ska få rösta. Kraven på rösträtt kommer enligt skriften från agitatorer, inte från arbetarna själva.

Utdrag ur skriftens sidor 4 till 6. Stavningen är originalets.

[...] borde det vara bättre att, i den mån det behöfs, höja arbetaren till rösträttsstrecket än att sänka strecket till honom.

Nej, det är maktspekulanter, radikala tidningsskrifvare och yrkesagitatorer, som landet rundt sökt sprida missnöje bland arbetareklassen, ställt till folkmöten, där brandröda tal hållits, och stiftat »folkriksdagar», där en lös och lättledd samling af pratsamma personer sammanförts till ovärdiga demonstrationer mot bestående, bepröfvade förhållanden och lagbunden ordning.

Nej, ändamålet är att ställa så till, att arbetarebefolkningen skall kunna användas att hjälpa fram agitatorerna till makten [...]

Ord

rösträttsstrecket gränsen för hur mycket man måste tjäna för att få rösta

maktspekulanter personer som vill skaffa sig makt

yrkesagitatorer personer som har som jobb att väcka missnöje och protester **ändamålet** syftet

Källa 4 Rösträttskrafvet för kvinnor

Juni 1913 · Harald Holmqvist i Nya Dagligt Allehanda

Utdrag ur Stadsarkivets renskrift av insändaren.

Är det verkligen så, att själva rättfärdigheten utgör det centrala i denna agitation, hvarför undviker man då med sådan sorgfällighet allt ordande om de skyldigheter gent emot staten, som måste ligga till grund för en af staten given rättighet? Eller, med andra ord, hvarför framhåller man aldrig mannens värnplikt, då man har så lätt att finna afundsord om mannens rösträtt?

Men kvinnorna ha ju moderskapet, och det är deras värnplikt, säga kvinnorösträttens anhängare.

Nej! Moderskapet i all ära, men där finns intet af staten lagstadgat åläggande [...]

Hos mannen är det däremot främst lagens bud, som, jämte pliktkänslan bringar honom att fullgöra sin fosterlandstjänst under fanorna. För dessa osjälviska uppoffringar få väl mannens rösträtt i viss mån anses utgöra ett statens vederlag.

Låt oss då komma ihåg, att det är kvinnans skyldighet att först och främst vara kvinna, liksom det är mannens plikt att först och främst vara man.

Ord

rättfärdigheten rättvisan **värnplikt** plikten att göra militärtjänst **åläggande** krav, skyldighet

vederlag ersättning, betalning **fosterlandstjänst** tjänst för landet, här militärtjänst

Källa 5 Stora rösträttsdebatter i riksdagen

19 maj 1912 · Stockholms Dagblad

Tidningsartikeln är lång. Här är det viktigaste, sammanfattat.

1912 föreslog regeringen att kvinnor skulle få politisk rösträtt. Stockholms Dagblad återgav den 19 maj en lång debatt i riksdagens första kammare.

Motståndarna var rädda att kvinnors särintressen och känslor skulle ta för stor plats, på bekostnad av frågor om jordbruk, handel, industri och lag. De menade att kvinnor saknade kunskap om politik och inte försörjde sig själva hela livet, och att deras krafter behövdes för hem och barn.

Första kammaren röstade nej, med 86 röster mot 58.

 Fri att använda, dela och anpassa i undervisning. CC BY-NC-SA 4.0.

Er uppgift

Vad hade motståndarna 1902 och 1912 till 1913 gemensamt?

1. **Läs** ett kort i taget. **Skriv** numret på källan där tanken finns.
2. **Skriv** kortets bokstav i ett fält: 1902, 1912 till 1913 eller Båda.
3. **Svara** på fråga 3 längst ned. Använd två kort.

Två strider om rösträtten

1902: fler män. Då fick män rösta till riksdagens andra kammare bara om de tjänade mer än 800 kronor om året. Gränsen kallades rösträttsstrecket. Rösträttsrörelsen krävde att fler män skulle få rösta. Samma år gav Fosterländska förbundet, en konservativ förening i Stockholm, ut en skrift mot det.

1912 till 1913: kvinnorna. Från 1909 fick de flesta män rösta, men ingen kvinna. 1912 föreslog regeringen att kvinnor skulle få rösta. Riksdagens första kammare debatterade förslaget och röstade nej, 86 mot 58. 1913 skrev Harald Holmqvist en insändare i tidningen Nya Dagligt Allehanda mot kvinnlig rösträtt.

Korten är motståndarnas argument. Varje kort bygger på en av de tre källorna: skriften från 1902 (Källa 3), insändaren 1913 (Källa 4) eller debatten 1912 (Källa 5).

A
Den som inte betalar skatt ska inte få rösta
Källa ☐

B
Männen förtjänar sin rösträtt genom värnplikten
Källa ☐

C
Rösträtt måste man förtjäna genom något man gör för staten
Källa ☐

D
Kraven på rösträtt kommer från agitatorer, inte från folket
Källa ☐

E
Kvinnans plats är i hemmet, med man och barn
Källa ☐

F
Kvinnor saknar kunskap om politik och styrs av känslor
Källa ☐

G
Den som inte försörjer sig själv ska inte bestämma
Källa ☐

H
Höj arbetarnas löner till strecket i stället för att sänka strecket
Källa ☐

I
Nya väljare skulle hjälpa fel personer till makten
Källa ☐

1902	Båda	1912 till 1913
Mot rösträtt för fler män	Samma tanke finns 1902 och 1912 till 1913	Mot rösträtt för kvinnor
☐☐☐☐☐	☐☐☐☐☐	☐☐☐☐☐

3 Vad hade motståndarna gemensamt? Använd två kort som stöd.

Båda grupperna menade att ...

 Fri att använda, dela och anpassa i undervisning. CC BY-NC-SA 4.0.

Steg 4 · Parhäfte

Vad fick rösträtten igenom?

I par
15 min

Här är källorna till steg 4. Uppgiften står på baksidan.

Källa 6

Från gårdagens demonstration. På Jakobstorg

21 april 1902 · Okänd tecknare, Stockholms-tidningen

Teckningen stod i Stockholms-tidningen måndagen den 21 april 1902, bredvid ett reportage om demonstrationen dagen före.

Söndagen den 20 april 1902 demonstrerade upp emot 30 000 människor i Stockholm för rösträtt. Det blev bråk med polisen och flera demonstranter greps. Många skadades av polisens sablar.

Källa 7

Elin Wägner och namnlistorna

1914 · Okänd fotograf

Författaren och journalisten Elin Wägner står bredvid en trave pärmar. I dem finns namnlistor för kvinnlig rösträtt, en pärm per landskap.

Rösträttsrörelsen samlade in 350 000 namnunderskrifter, ungefär 18 procent av alla kvinnor över 18 år i Sverige. Listorna lämnades till riksdagen 1914.

Källa 8

Polisen övervakar ett rösträttsmöte

10 januari 1917 · Polisen i Stockholm

Utdrag ur Stadsarkivets renskrift av rapporten.

Lokalen, som rymmer 375 personer, var fullsatt med åhörare, nästan uteslutande kvinnor.

Härefter föreslogs en resolution af innehåll, att de svenska kvinnorna ställde en oavvislig fordran på att redan vid innevarande års blifvande Riksdag i politiskt afseende fullt jämnställda med männen, hvilken resolution af mötesdeltagarne tydligen enhälligt antogs.

Något mot lag eller laga förordningar stridande förekom icke under mötet.

Ord

åhörare publik **resolution** gemensamt uttalande
oavvislig fordran krav som inte går att säga nej till
enhälligt av alla

Källa 9

Varför vi önska rösträtt!

1907 · Tidskriften Idun

1907 frågade tidskriften Idun fyra kända rösträttskvinnor varför de ville ha rösträtt: läkaren Karolina Widerström, politikern Anna Lindhagen, Signe Bergman och Hilma Borelius.

Två citat ur artikeln, som de återges på Stockholmskällan.

Karolina Widerström: ”Och endast om alla kategorier af människor få tillfälle att med kraft värna om hvad för dem är viktigt och kärt, banas väg för den rättvisa, som är en af grundvalarne för samhällets lycka”

Signe Bergman: ”Vidare önskar jag rösträtt, därför att jag är intresserad af politiska spörsmål. Jag skulle i likhet med flertalet finska kvinnor och i motsats till många män använda min rösträtt”

Ord

spörsmål frågor **grundvalarne** grunderna

Källa 10

Högern har ånyo fällt kvinnornas rösträttsfråga

April 1918 · Okänd

HÖGERN
har ånyo fällt kvinnornas
RÖSTRÄTTSFRÅGA
Upp till
PROTESTMÖTE på Ladugårds-
gärdet
söndagen d. 28 april kl. 1 e. m.

En affisch som kallade till protestmöte på Ladugårdsgärdet i Stockholm söndagen den 28 april 1918.

Ett år senare, 1919, beslutade riksdagen om lika rösträtt för kvinnor. Det första valet där kvinnor fick rösta var riksdagsvalet 1921.

Ord

ånyo igen **fällt** röstat ner

4 KRAFTERNA

Fri att använda, dela och anpassa i undervisning. CC BY-NC-SA 4.0.

Er uppgift

Vad drev fram och vad bromsade rösträtten för kvinnor och män?

1. **Läs** en kraft i taget. Titta i källan om ni är osäkra.
2. **Ringa in** om kraften drev fram rösträtten eller bromsade den.
3. **Ringa in** hur stark kraften var: hur många berördes, och ledde det till något?
4. **Svara** på fråga 4: hur hängde krafterna ihop?

	1 KRAFTEN	2 RIKTNING	3 STYRKA
1	Tusentals demonstrerar för rösträtt i Stockholm April 1902 · Källa 6	Drev fram / Bromsade	Svag / Medel / Stark
2	Polisen skingrar demonstranter och många skadas av sablar April 1902 · Källa 6	Drev fram / Bromsade	Svag / Medel / Stark
3	Fosterländska förbundet sprider en skrift mot utvidgad rösträtt 1902 · Källa 3	Drev fram / Bromsade	Svag / Medel / Stark
4	I Finland röstar kvinnor redan Idun, 1907 · Källa 9	Drev fram / Bromsade	Svag / Medel / Stark
5	Första kammaren säger nej till kvinnlig rösträtt, 86 mot 58 Maj 1912 · Källa 5	Drev fram / Bromsade	Svag / Medel / Stark
6	Rösträttsrörelsen lämnar 350 000 namnunderskrifter till riksdagen 1914 · Källa 7	Drev fram / Bromsade	Svag / Medel / Stark
7	Ett fullsatt möte kräver att kvinnor får rösträtt redan samma år Januari 1917 · Källa 8	Drev fram / Bromsade	Svag / Medel / Stark
8	Tiotusentals arbetare demonstrerar mot matbristen och för allmän och lika rösträtt Juni 1917 · Bilden på Mitt blad	Drev fram / Bromsade	Svag / Medel / Stark
9	Högern fäller kvinnornas rösträttsfråga igen 1918 · Källa 10	Drev fram / Bromsade	Svag / Medel / Stark
10	Protestmöte på Ladugårdsgärdet efter ett nytt nej April 1918 · Källa 10	Drev fram / Bromsade	Svag / Medel / Stark

4 Hur samverkade krafterna? Välj en kraft som drev fram rösträtten och förklara hur den hängde ihop med en annan. Nämn en källa.

Kraft … drev på, och tillsammans med kraft …

 Fri att använda, dela och anpassa i undervisning. CC BY-NC-SA 4.0.